

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Plein 2
2511 CR Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Datum
Betreft A-brief project 'Apache *Remanufacture*'

Onze referentie

BS2018002916

Afschrift aan

de Voorzitter van de Eerste
Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag

*Bij beantwoording datum,
onze referentie en betreft
vermelden.*

Inleiding

Het huidige model Apache-gevechtshelikopter, de AH-64D, van Defensie is inmiddels zo'n twintig jaar oud en raakt technisch en operationeel verouderd. Defensie is daarom voornemens de gehele vloot van 28 helikopters te moderniseren met het project 'Apache *Remanufacture*' om daarmee te kunnen blijven beschikken over operationeel relevante en toekomstbestendige gevechtshelikoptercapaciteit. Met deze A-brief informeer ik u over de behoeftstelling van dit project, dat deel uitmaakt van het investeringsprogramma van de 'Defensienota 2018 – Investeren in onze mensen, slagkracht en zichtbaarheid' (Kamerstuk 34 919, nr. 1).

Behoefte

Defensie beschikt sinds 1997 over de Apache-gevechtshelikopter. Het toestel is succesvol ingezet in NAVO en VN-operaties zoals in Afghanistan en Mali, alsmede in Irak. De Apache is vooral een belangrijk wapensysteem voor het gezamenlijk optreden van het Commando Luchtstrijdkrachten en het Commando Landstrijdkrachten. Het toestel zorgt voor vuurkracht en observatievermogen bij landoperaties.

De inzet van het toestel wordt gaandeweg bemoeilijkt door technische en operationele factoren. Dit leidt nu al tot operationele beperkingen in omstandigheden met een hoge dreiging. De beperkingen zullen nog toenemen vanwege snelle technologische ontwikkelingen. Het wegnemen van deze beperkingen is des te meer van belang nu de eerste hoofdtaak van Defensie, het verdedigen van het eigen en bondgenootschappelijke grondgebied, prominenter in beeld is gekomen. Ook in het kader van missies ter bevordering van de internationale rechtsorde moet de gegarandeerde inzetbaarheid van onze gevechtshelikopters zijn gewaarborgd.

De Amerikaanse landmacht (*US Army*) is de belangrijkste gebruiker van de Apache. De *US Army* stopt met de ondersteuning van het huidige Nederlandse Apache-type, de AH-64D, en is een *remanufacture* programma begonnen waarmee de helikopter gemoderniseerd wordt naar een nieuwe standaard: de AH-

64E. De meeste andere gebruikers van de AH-64D volgen de Verenigde Staten. De instandhoudingskosten van de verouderde AH-64D zullen daardoor fors stijgen.

Tijdens de behoeftestellingsfase is uit een kosten-batenanalyse gebleken dat deelname aan het *remanufacture* programma van de Verenigde Staten de meest voor de hand liggende en ook voordeligste optie is. Om de huidige operationele en technische beperkingen op te lossen en ook in de toekomst te kunnen blijven beschikken over operationeel relevante en toekomstbestendige gevechtshelikopters is Defensie dan ook voornemens zich aan te sluiten bij het Amerikaanse *remanufacture* programma. Dit moet ook een financieel duurzame instandhouding in de toekomst mogelijk maken.

Internationale samenwerking

De meeste landen die de Apache gebruiken gaan over op het E-model, waaronder de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Door te moderniseren naar het E-model wordt de Nederlandse Apache vrijwel identiek aan de Apaches van deze gebruikers en is het toestel volledig interoperabel bij inzet in coalitieverband. Ook kan Nederland daardoor nog beter samenwerken bij de gereedstelling en instandhouding. Het gaat dan onder meer om gezamenlijke training, de uitwisseling van vliegveiligheidsgegevens en het delen van kosten bij doorontwikkelingen van het toestel. Ten slotte biedt het project zelf samenwerkingsvoordelen op de terreinen van kostendeling voor de productielijn, de certificering en de omscholing van personeel.

Gerelateerde projecten

Het project 'Apache *Remanufacture*' heeft relaties met de projecten 'AH-64D Zelfbescherming', 'AH-64D Verbetering Bewapening' en 'AH-64D Block II Upgrade'. De verworven systemen en de modificaties van deze projecten zijn te gebruiken op de AH-64E. Verder zijn er relaties met onder andere de projecten 'Vervanging Radio's' en 'Chinook Vervanging en Modernisering'.

Kenmerken

Remanufacture houdt in dat de bestaande AH-64D helikopters worden herbouwd, gereviseerd en voorzien van nieuwe rompen, transmissies en rotorbladen. Ook wordt het vermogen van de motoren vergroot. Tevens voegt de fabrikant gedurende het programma nieuwe en moderne missie-uitrusting toe. Componenten uit de bestaande helikopters worden zoveel mogelijk hergebruikt. Het resultaat is een Apache-vloot, van het type AH-64E, die Defensie tot ongeveer 2050 kan inzetten en verder ontwikkelen.

Financiële aspecten

Met het project 'Apache *Remanufacture*' is een investering gemoeid tussen de € 250 miljoen en € 1 miljard. Deze investering komt in de periode 2018 tot en met 2025 ten laste van het investeringsbudget van Defensie. Voor meer financiële details verwijs ik naar de gelijktijdig verzonden commercieel-vertrouwelijke brief (kenmerk BS2018002917).

Vooruitblik

De *US Army* biedt het *remanufacture* programma aan onder *Foreign Military Sales* (FMS). Het programma voldoet aan de behoefte en biedt goede internationale samenwerking, en het kan onder gunstige voorwaarden 'van de plank' (*Military-off-the-Shelf*, MOTS) worden aangeschaft. Defensie wil het programma tussen

2021 en 2025 uitvoeren. In dit voornemen is rekening gehouden met de beperkte beschikbaarheid van plaatsen (*slots*) in het Amerikaanse productieschema, een overgangsschema waarbij voldoende toestellen in Nederland beschikbaar blijven voor inzet en financiële voordelen onder een *US Army* contract die alleen gelden voor de toestellen die vóór 2025 worden gemoderniseerd.

Om die gunstige voorwaarden te benutten, moet Defensie uiterlijk 31 juli 2018 de overeenkomst met de *US Army* tekenen en de financiële verplichtingen aangaan. Later tekenen moet worden vermeden omdat de *US Army* dan afzonderlijke contracten moet aangaan voor toestellen die na 2024 worden gemoderniseerd. Hierdoor zal het project vertraging oplopen en aanzienlijk hogere kosten met zich mee brengen. Ook zullen er gevolgen zijn voor de operationele inzet van de Apaches omdat een ander overgangsschema moet worden gevolgd. Bovendien bestaat het risico dat de toestellen die na 2024 worden gemoderniseerd andere technische specificaties hebben dan de toestellen die eerder zijn gemoderniseerd, hetgeen de interoperabiliteit kan belemmeren.

Omdat het project via het Amerikaanse *remanufacture* programma onder FMS kan worden uitgevoerd, waarvoor geen realistisch alternatief bestaat, hoeft het project geen aparte onderzoeksfase (B-fase) te doorlopen. Ik streef ernaar de Kamer ruim voor de zomer van 2018 met een D-brief te informeren over de beoogde overeenkomst met de *US Army*.

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Drs. B. Visser